

УДК 330.341

ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНІ ПРОДУКТИ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ: НАЯВНЕ ВИРОБНИЦТВО ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОКРЕМИХ ТОВАРІВ

Бояринова К.О., к.е.н., доц., доцент кафедри менеджменту Національного технічного університету України "КПІ" (Україна)

Бояринова К.О. Високотехнологічні продукти підприємств машинобудування: наявне виробництво та перспективи розвитку окремих товарів

У статті досліджено наявний стан виробництва високотехнологічних продуктів підприємств машинобудування за структурою "Standard international trade classification" у розрізі показників експорту та імпорту, як ідентифікаторів рівня попиту інших держав, та не забезпеченість вітчизняного ринку з огляду на обсяги імпорту. Структуровано високотехнологічне виробництво продукції за групами високотехнологічних товарів за показником покриття експортом імпорту. За визначеними обсягами експорту високотехнологічної продукції порівняно з загальним обсягом продукції товарних груп, які вміщують досліджувані товари, розраховано коефіцієнт покриття високотехнологічним експортом імпорту в структурі експорту за групою, відсоток експорту та імпорту високотехнологічної продукції в структурі груп. Виявлено перспективні до розвитку групи високотехнологічних товарів.

Ключові слова: високотехнологічне виробництво, високотехнологічні продукти, групи високотехнологічних товарів, покриття експортом імпорту, підприємства машинобудування.

Бояринова Е.А. Високотехнологические продукты предприятий машиностроения: имеющееся производство и перспективы развития отдельных товаров.

В статье исследованы существующее состояние производства высокотехнологических продуктов предприятий машиностроения по структуре "Standard international trade classification" в разрезе показателей экспорта и импорта как идентификаторов уровня спроса других государств, и не обеспеченность отечественного рынка с учетом объемов импорта. Структурировано высокотехнологичное производство продукции по группам высокотехнологических товаров по показателю покрытия экспортом импорта. По определенным объемам экспорта высокотехнологичной продукции по сравнению с общим объемом продукции товарных групп, содержащих исследуемые товары, рассчитан коэффициент покрытия высокотехнологичным экспортом импорта в структуре экспорта по группам, процент экспорта и импорта высокотехнологичной продукции в структуре групп. Выявлены перспективные для развития группы высокотехнологических товаров.

Ключевые слова: высокотехнологичное производство, высокотехнологические продукты, группы высокотехнологических товаров, покрытия экспортом импорта, предприятия машиностроения.

Boyarunova K.O. High-tech products of engineering enterprises: existing production and prospects of certain goods

The article explores the current state of the production of high-tech products of engineering enterprises in structure "Standard international trade classification" in terms of export and import indicators as demand identifiers of other states, and neediness of the domestic market due to imports. High-tech production was structured into groups of high-tech products by the rate of export coverage of import. For certain export volumes of high tech products in comparison with a total volume of products of commodity groups, which contain investigated products, was calculated the ratio of high-tech export coverage of import in the export structure by group, the percentage of export and import of high-tech products in the group structure. Founded the perspective to the development groups of high-tech products.

Keywords: high-tech production, high-tech products, groups of high-tech products, coverage of import by export, engineering enterprises.

Постановка проблеми. Машинобудування є провідною промисловістю, що спеціалізується на виробництві високотехнологічних товарів. За структурою ідентифікації високотехнологічних товарів згідно методики ОЕСР продукцію підприємств машинобудування представлено практично у семи групах з дев'яти. Як зазначає В. В. Дикань, матеріальну базу економіки України має скласти високорозвинене машинобудування, ядро якого утворювали б наукоємні галузі, що забезпечують автоматизацію, інформатизацію й інтелектуалізацію виробничих процесів, і принципово нову організацію виробництва, тобто неодмінно має бути усунений структурний дисбаланс в економіці в бік галузей, продукція яких класифікується як високотехнологічна та підвищеної технологічності [1]. Саме тому набуває актуальності аналіз наявного стану виробництва високотехнологічної продукції, а також виявлення тих видів, які є перспективними для підприємств щодо розширення чи освоєння виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішеної проблеми. Діагностика та оцінювання стану й тенденцій розвитку високотехнологічних товарів знаходять своє відображення в працях науковців. Зокрема Д.О. Сидоренко надає вичерпний аналіз розвитку внутрішнього ринку високотехнологічних товарів України з точки зору їх експорту та імпорту [2]; О. Зубко розглядає класифікацію товарних позицій за кодами УКТЗЕД відповідно до рівнів технологічної місткості [3]; В.В. Дикань визначає умови структурних трансформацій економіки України та проблем ринку високотехнологічної продукції [1]; Н.В. Балабанова досліджує особливості здійснення зовнішньої торгівлі продукцією машинобудування [4]. Однак складність питання збереження підприємств машинобудування на рівні високотехнологічних та забезпечення розвитку конкурентоспроможної продукції потребує подальших досліджень.

Мета наукової статті. Метою статті є дослідження стану виробництва високотехнологічних продуктів підприємств машинобудування за групами відповідно до ідентифікаторів методики ОЕСР та виявлення базових товарів як точок росту високотехнологічного виробництва.

Результати дослідження. Відповідно до Міжнародної промислової класифікації International standard industrial classification (ISIC Rev. 2) [5] за рівнем технологічної місткості продукція поділяється на чотири основні групи, до яких входять галузі промисловості. Машинобудування у розрізі зазначеної класифікації належить в основному до рівнів "високий" та "вище середнього", яку можна виокремити таким чином [5]:

- 1) авіаційно-космічна, електронна, виробництво обчислювальних машин і обладнання, офісної техніки (високий);
- 2) виробництво медичних точних та оптичних приладів, електричних і не електричних машин, інших транспортних засобів (вище середнього);
- 3) суднобудування (нижче середнього).

За Стандартною міжнародною торговельною класифікацією Standard international trade classification (SITS Rev.4) високотехнологічна машинобудівна продукція майже повністю за структурою представлена у таких групах як авіаційно-космічна техніка, комп'ютерна та офісна техніка, електроніка та телекомунікації, наукові прилади, озброєння (високий рівень технологічної наукомісткості), електричні машини та устаткування, не електрична техніка (рівень технологічної наукомісткості вище середнього) [6]. Дослідимо стан виробництва високотехнологічної продукції машинобудування у розрізі показників експорту та імпорту, що відображає рівень попиту на неї інших держав, та не забезпеченість вітчизняного ринку такою продукцією з огляду на обсяги імпорту.

За результатами визначення коефіцієнта покриття експортом імпорту, зазначені групи виробництва вітчизняними підприємствами машинобудування високотехнологічної продукції розподілились у рейтингові позиції, у послідовності з якою здійснимо дослідження.

1. *Аерокосмічна техніка.* За коефіцієнтом покриття експортом імпорту дана група має лідируючі показник, що складає 8,3 та

забезпечується завдяки значним обсягам експорту двигунів (13,5); інших літальних апаратів (6,1) та їх частин (0,75), а також компасів, що належать до групи товарів –" Інші компаси, включаючи навігаційні; навігаційні інструменти та апаратура" (0,87) (табл.1). Крім зазначеною за групами товарів експорт здійснюється і в інші країни окрім СНД, зокрема двигуни турбореактивні тягою не більш як 25 кН – Азія (76%), Європа (0,1%), Африка (3,01%); двигуни турбогвинтові потужністю не більш як 1100 кВт до країн СНД не експортуються, Азія (46%); Африка (6,1%); Америка (47%). Двигуни реактивні, крім турбореактивних в інші країни світу експортуються на 56%. Інші апарати літальні (наприклад вертольоти, літаки); космічні літальні апарати (включаючи супутники) та їх ракети-носії і суборбітальні апарати експортуються в інші країни світу на 83%, зокрема 3,7% в Європу та 12,9% до Азії. Інші компаси, включаючи навігаційні; навігаційні інструменти та апаратура до Європи експортують на 18,3%. Тому розвиток виробництва даної групи товарів на вітчизняних підприємствах машинобудування є актуальним.

2. *Неелектрична техніка.* Продукція за групою неелектрична техніка за коефіцієнтів покриття експорту імпортом належить до лідируючих за загальною сукупністю (0,8)

Вітчизняна високотехнологічна продукція підприємств машинобудування широко представлена в групі "Двигуни турбореактивні, турбогвинтові та інші газові турбіни", де експорт високотехнологічних товарів перевищує імпорт фактично в 7,5 та складає 32% від загального експорту. Такий показник в основному досягається завдяки продажу інших турбін газових потужністю понад 5000 кВт (коефіцієнт покриття експортом імпорту – 39,4). Однак при більш детальному аналізі такі показники досягались завдяки 61% експорту в країни СНД, з яких 61% експортуються до Російської Федерації, 34% – до країн Азії (14% до Китаю), і тільки 0,81% до ЄС. Тобто фактично конкурентоспроможний рівень продукції, яку можна експортувати до технологічного розвинених країн складає 15%.

Коефіцієнт покриття імпорту експортом у високотехнологічному верстатобудуванні складає від 0,04 до 0,2 (верстати для оброблення різних матеріалів вилученням матеріалу за допомогою лазерного або іншого світлового чи фотонного пучка, ультразвукових, електророзрядних, електрохімічних, електронно-променевих, іонно-променевих або плазмодугових процесів). В основному експортуються до країн СНД.

Таблиця 1

Структура високотехнологічної продукції підприємств машинобудування у розрізі експорту та імпорту, 2013 р.

Найменування груп товарів за УКТЗЕД	Коефіцієнт покриття експортом імпорту за групою	Коефіцієнт покриття високотехнологічним експортом імпорту в структурі експорту за групою	Частка експорту високотехнологічної продукції в структурі експорту групи, %	Частка імпорту високотехнологічної продукції в структурі імпорту за групою, %
Аерокосмічна техніка				
Двигуни турбореактивні, турбогвинтові та інші газові турбіни	15,8	13,5	69,6	81,2
Інші двигуни та силові установки	1,5	0,004	0,044	16,3
Інші апарати літальні; космічні літальні апарати (включаючи супутники) та їх ракети-носії і суборбітальні апарати	6,1	6,1	100	100
Частини літальних апаратів товарної позиції 8801 або 8802	2,7	0,75	11	39,8
Інші компаси, включаючи навігаційні; навігаційні інструменти та апаратура	0,9	0,87	88,7	94,8
Неелектрична техніка				
Двигуни турбореактивні, турбогвинтові та інші газові турбіни	15,8	7,5	31,5	66,2
Верстати для оброблення різних матеріалів вилученням матеріалу за допомогою лазерного або іншого світлового чи фотонного пучка, ультразвукових, електророзрядних, електрохімічних, електронно-променевих, іонно-променевих або плазмодугових процесів	0,2	0,2	100	100
Верстати токарні (включаючи токарні центри)	0,1	0,013	12,5	80,7
Верстати металорізальні (включаючи агрегатні верстати, змонтовані на автоматичних лініях) для свердління, розточування, фрезерування, нарізування зовнішньої або внутрішньої різьби шляхом вилучення металу, крім токарних верстатів (включаючи верстати токарні багатощільові) товарної позиції 8458	0,2	0,1	48,7	75
Верстати обдирно-шліфувальні, заточувальні, шліфувальні, хонінгувальні, притиральні, полірувальні або для виконання інших операцій остаточної обробки металів або металокераміки з використанням точильних каменів, абразивів або полірувальних засобів, крім верстатів зуборізних, зубшліфувальних або зубообробних товарної позиції 8461	0,2	0,04	12	62,3
Машини (включаючи преси) для обробки матеріалів об'ємним штампуванням, куванням або штампуванням; машини (включаючи преси) для згортання, вигинання, згинання, полірування, вирівнювання, розрізання, штампування або рубання металів; преси для обробки металів або вуглецевих сполук металів, не зазначені вище	0,4	0,35	44	53
Частини та приладдя, призначені винятково або головним чином для обладнання товарних позицій 8456-8465, включаючи пристрої для кріплення інструмента або деталей, гвинтові різні рознімні головки, ділильні головки та інші спеціальні пристрої до верстатів; кріплення для інструментів будь-якого типу, використовуваних для ручних робіт	0,7	0,087	4,3	32

Машини автоматичного оброблення інформації та їх блоки; магнітні або оптичні зчитувальні пристрої, машини для перенесення даних на носії інформації у кодованому вигляді та машини для оброблення аналогічної інформації, в іншому місці не зазначені	0,1	0,056	96	98
Машини та апарати для паяння (м'яким або твердим припосом) або зварювання з можливістю різання або без нього, електричні (включаючи з електричним нагріванням газу), лазерні чи з іншим світловим або фотонним випромінюванням, ультразвукові, електронно-променеві, магнітно-імпульсні та плазмодугтові; електричні машини та апарати для гарячого напилення металів або металокераміки	0,8	0,9	29,5	23,5
Електроніка та телекомунікації				
Апарати електричні телефонні або телеграфні для проводового зв'язку, включаючи телефонні апарати з бездротовою трубкою апаратура для систем проводового зв'язку на несучій частоті або для цифрових проводових систем зв'язку; відеотелефони	0,1	0,02	0,08	0,3
Мікрофони та підставки для них; гучномовці, вмонтовані або не вмонтовані в корпус; телефони головні, навушники та комбіновані комплекти мікрофон/ гучномовець; підсилювачі звукових частот електричні; електричні звукопідсилювальні установки	0,9	1,5	76,8	45,1
Апаратура для відеозапису або відтворення відеозаписів, з відеогонером або без нього	0,03	0,03	100	100
Радіолокаційні та радіозондувальні прилади (радары), радіонавігаційні прилади та радіоапаратура дистанційного керування	4,3	10,1	68,2	29,3
Пульти, панелі, консолі, підставки, шафи та інша арматура для електричної апаратури, обладнаної двома та більше пристроями товарної позиції 8535 або 8536, пристрої та прилади для розподілу електричного струму, або що входять до групи 90, та цифрові апарати керування, крім комутаційних пристроїв товарної позиції 8517	0,4	0,3	59,15	84,4
Лампи, трубки електронні з термокато́дом, холодним катодом чи фотокатодом	0,3	0,46	98,6	68,2
Діоди, транзистори та аналогічні напівпровідникові пристрої; фоточутливі напівпровідникові пристрої, включаючи фотогальванічні елементи, зібрані або не зібрані у модулі, вмонтовані або не вмонтовані у панелі; світловипромінювальні діоди; п'єзоелектричні кристали, зібрані	0,02	0,02	100	100
Схеми інтегровані електронні та електронні мікромодулі; схеми інтегровані електронні цифрові монолітні	0,05	3	1,2	0,2
Проводи ізольовані, кабелі (включаючи емальовані чи анодовані), кабелі (включаючи коаксіальні) та інші ізольовані електричні провідники із з'єднувальними деталями або без них; кабелі волоконно-оптичні, складені з волокон з індивідуальними оболонками, незалежно від того, зібрані вони чи ні з електричними провідниками або з'єднувальними елементами	2	0,3	0,29	2,1
Електричні машини і устаткування та їх частини				
Електричне освітлювальне устаткування або сигналізаційне (крім виробів товарної позиції 8539), склоочишувачі, антиобмерзлювачі та протизапітнювачі, які використовуються для велосипедів або автомобілів	0,1	0,15	84,5	77,7
Конденсатори електричні постійні, змінні або підстроювальні:	0,1	0,047	33,8	67,9
Машини електричні та апаратура, що виконують визначені функції, не включені до інших груп	1,1	1,4	29,8	23,4
Наукові прилади				
Волокна оптичні та джгути волоконно-оптичні; кабелі волоконно-оптичні, крім кабелів товарної позиції 8544; листи або пластини з поляризаційного матеріалу; лінзи (включаючи контактні), призми, дзеркала та оптичні елементи з будь-яких матеріалів, неоправлені, крім таких елементів, виготовлених з оптично необробленого скла	0,3	0,037	8,9	67,2
Біноклі, монокулярні та інші оптичні труби та їх каркаси інші астрономічні прибори та їх каркаси, за винятком радіоастрономічних приборів	1,3	1,3	100	100
Фотоапаратура (крім кіноапаратури)	0,3	0,059	0,56	24,94
Кіноапарати та кінопроектори, з апаратурою звукозапису чи звуковідтворення або без неї	0,1	0,1	100	100
Мікроскопи оптичні складні, включаючи мікроскопи для	0,045	0,045	100	100

мікрофотографування, для мікрокінозйомок або мікропроекціювання				
Мікроскопи, крім оптичних; дифрактографи	0,1	0,1	100	100
Пристрої на рідких кристалах, крім виробів, конкретніше згаданих в інших товарних позиціях; лазери, крім лазерних діодів; інша апаратура та інструменти оптичні в іншому місці цієї групи не поійменовані	0,5	0,5	100	100
Інші компаси, включаючи навігаційні; навігаційні інструменти та апаратура	2	2,001	11,2	5,2
Прилади та апаратура геодезичні (включаючи фотограмметричні), топографічні, землемірні, гідрографічні, океанографічні, гідрологічні, метеорологічні або геофізичні, за винятком компасів; далекоміри	1,2	1,2	100	100
Прилади, що використовуються у медицині, хірургії, стоматології або ветеринарії, включаючи сцинтиграфічні апарати та іншу електромедичну апаратуру, а також апарати для досліджень зору	0,06	0,08	31	25,8
Прийосування ортопедичні, включаючи медико-хірургічні пояси, бандажі та милиці; шини, лубки та інші пристосування для лікування переломів; протезні виробы та апарати; апарати для поліпшення слуху у глухих та інші апарати, які носять на собі або вживлюють в організм, щоб компенсувати якийсь недолік чи фізичну ваду	0,06	0,043	47,7	65,1
Апаратура, яка використовує або не використовує рентгенівські, альфа-, бета- або гамма-випромінювання для медичного, хірургічного, стоматологічного або ветеринарного використання, включаючи радіофотографічні та радіотерапевтичні апарати, рентгенівські трубки та інші генератори рентгенівських променів, генератори високої напруги, пульти керування, екрани, столи, крісла та аналогічні засоби для обстеження або лікування	0,1	0,1	100	100
Машини та апарати для випробування міцності, сили тяги, стискання, пружності або інших механічних властивостей матеріалів (наприклад, металів, деревини, текстильних матеріалів, пластмас	0,5	0,5	100	100
Ареометри та аналогічні плавальні інструменти, термометри, пірометри, барометри, гігрометри та психрометри, із записувальними пристроями або без, комбіновані або не комбіновані між собою	0,3	0,3	100	100
Прилади та апаратура для вимірювання або контролю витрат, рівня, тиску чи інших змінних характеристик рідин або газів, крім приладів та апаратури товарних позицій 9014, 9015, 9028 або 9035	0,3	0,3	100	100
Прилади та апаратура для фізичних або хімічних аналізів (наприклад, поляризатори, рефрактометри, спектрометри-аналізатори газу або диму); прилади та апаратура для визначення в'язкості, пористості, розтягу, поверхневого тиску тощо, для калориметричних, акустичних або фотометричних вимірювань; мікротоми	0,04	0,04	100	100
Осцилоскопи, спектроаналізатори та інші прилади й апарати для вимірювання або контролю електричних величин, крім вимірювальних приладів товарної позиції 9028; прилади та апарати для вимірювання та виявлення альфа-, бета-, гамма-, рентгенівських, космічних та інших іонізуючих випромінювань	0,98	0,96	68,9	70,7
Прилади та апаратура для автоматичного регулювання або контролю	0,97	0,97	100	100
Комп'ютерна та офісна техніка				
Машини для автоматичної обробки інформації та їх блоки; магнітні або оптичні зчитувальні пристрої, машини для перенесення даних на носії інформації у закодованому вигляді та машини для обробки цієї інформації, не включені до інших угруповань	0,1	0,05	71,3	87,66
Частини та приладдя (крім футлярів, чохлаів тощо), призначені винятково або головним чином для машин товарних позицій 8469-8472	0,3	0,4	95	72,1

Джерело: складено та основи [5; 6; 7; 8], розраховано автором за даними [9].

За групами, які представляють машини та апарати більш збалансовано за експортом та імпортом є апарати для паяння або зварювання з можливістю різання або без нього, електричні, лазерні чи з іншим світловим або фотонним випромінюванням, ультразвукові, електронно-променеві, магнітно-імпульсні та плазмодугові; електричні машини та апарати для гарячого напилення металів або металокераміки, коефіцієнт покриття експортом імпорту за якими складає 0,9.

3. Електроніка та телекомунікації. Зазначена група має коефіцієнт покриття експортом імпорту 0,66.

За даною групою високотехнологічних товарів підприємств машинобудування збалансований експорт та імпорт мають товари

групи "Мікрофони та підставки для них; гучномовці, вмонтовані або не вмонтовані в корпус; телефони головні, навушники та комбіновані комплекти мікрофон, гучномовець; підсилювачі звукових частот електричні; електричні звукопідсилювальні установки" (1,5), що навіть перевищує коефіцієнт покриття експортом імпорту за загальним обсягом. Такий рівень досягається завдяки експорту електричних звукозаписувальних установок (5,7), 95% експорту яких спрямовується в країни СНД; гучномовців інших (8,9) та, експорт яких до країн світу, крім країн СНД складає 99%. Слід також відмітити радіолокаційні та радіозондувальні прилади (радары), що мають значення покриття експортом імпорту на рівні 10,1, і займають 68,2% високотехнологічного експорту за групою продукції "Радіолокаційні та радіозондувальні прилади (радары), радіонавігаційні прилади та радіоапаратура дистанційного керування". Даний товар набуває практично світового значення, про що свідчать показники його експорту: СНД (26%), Європа (0,085%), Азія (39%), Африка (22%), Америка (12,5%), де імпортування США є на рівні 12%.

4. *Електричні машини і устаткування та їх частини.* Відповідно групи товарів Електричні машини і устаткування та їх частини (ідентифікованих методики ОЕСР), які належать до галузі промисловості, рівень технологічної місткості якої має позиції вище середнього (за тією ж методикою) коефіцієнт покриття експортом імпорту складає 0,33, що є низьким.

За групою товарів електричне освітлювальне устаткування або сигналізаційне, склоочишувачі, антиобмерзлювачі та протизапінювачі, які використовуються для велосипедів або автомобілів імпорту високотехнологічних товарів перевищує експорт в 6 разів. Частка експорту високотехнологічної продукції за цією групою є досить високою – 84,5%, незважаючи на те, що такі товари як прилади освітлювальні або пристосування для візуальної сигналізації, використовувани на велосипедах повністю імпортуються. З імпортової позиції 77,7% продукції, що імпортується є високотехнологічною. Слід також зазначити, що коефіцієнт покриття високотехнологічним експортом імпорту є вищим ніж за звичайним складом. Це свідчить про наявність попиту на високотехнологічну продукцію вітчизняних підприємств.

За групою методичатори електричні постійні, змінні або підстроювальні слід відмітити, що поряд з низьким рівнем експорту, та наявністю тільки 33,8% експорту високотехнологічної продукції, в цій групі відсутні товари, що тільки імпортуються. Тобто підприємства машинобудування мають можливість до розширення виробництва таких товарів.

Щодо групи машини електричні та апаратура, що виконують визначені функції, не включені до інших груп, товари даної групи можна вважати затребуваними та конкурентоспроможними, про що свідчать коефіцієнти, однак такі показники досягаються за рахунок експорту частин, а не готової продукції.

5. *Наукові прилади.* За даною групою коефіцієнт покриття експортом імпорту також є в межах 0,33.

Товарна група – "Волокна оптичні та джугти волоконно-оптичні; кабелі волоконно-оптичні, листи або пластини з поляризаційного матеріалу; лінзи (включаючи контактні), призми, дзеркала та оптичні елементи з будь-яких матеріалів, неоправлені, крім таких елементів, виготовлених з оптично необробленого скла" характеризується рівнем 0,037 коефіцієнта покриття експортом імпорту. Слід зазначити, що такий рівень забезпечується лише 8,9% високотехнологічного експорту, що свідчить про високу дохідність товарів даної групи, з урахуванням того, що листи або пластини з поляризаційного матеріалу тільки імпортуються, в основному показник забезпечується завдяки експорту лінз контактних. Група – "Біноклі, монокулярні та інші оптичні труби та їх каркаси інші астрономічні прибори та їх каркаси, за винятком радіоастрономічних приборів" характеризується стовідсотковими значеннями як імпорту так і експорту високотехнологічних товарів і значним рівнем, а експорт з імпортом можна вважати збалансованим.

Фотоапаратура (крім кіноапаратури) на зовнішньому ринку представлено низькими обсягами експорту, а також коефіцієнт покриття високотехнологічним експортом імпорту в структурі експорту за групою є значно нижчим ніж коефіцієнт покриття експортом імпорту за групою товарів, що містить високотехнологічну продукцію. Кіноапарати та кінопроектори за вітчизняним експортом представлено тільки у розрізі частин приладдя для кіноапаратів. Високотехнологічна продукція за групою мікроскопи оптичні складні як експортуються так і імпортуються, однак з низьким рівнем коефіцієнту перевищення експорту над імпортом; представлена в структурі за усіма видами торів. Таку ж статистику має і група "Пристрої на рідких кристалах, крім виробів, конкретніше згаданих в інших товарних позиціях; лазери, крім лазерних діодів; інша апаратура та інструменти оптичні в іншому місці цієї групи не поіменовані". Щодо інших компасів, включаючи навігаційні; навігаційні інструменти та апаратура, в якій високотехнологічними вважаються частини і приладдя навігаційних інструментів та апаратури, вітчизняний експорт в два рази перевищує імпорту, а імпорту високотехнологічна продукція складає тільки 5,2% у загальній структурі імпорту за цією групою. Доцільно відмітити продукцію в групі прилади та апаратура геодезичні (включаючи фотограмметричні), топографічні, землемірні, гідрографічні, океанографічні, гідрологічні, метеорологічні або геофізичні, за винятком компасів; далекоміри, що мають збалансоване значення між експортом та імпортом завдяки експорту знову ж таки інших інструментів та апаратури та частин приладдя.

Усі групи приладів медичного призначення, які належать до п'ятого технологічного укладу мають значення коефіцієнта покриття експортом імпорту на рівні 0,06-0,1, що відображає високий рівень імпортозалежності. За групою "Машини та апарати для випробування міцності, сили тяги, стиснення, пружності або інших механічних властивостей матеріалів" тільки виробництво частин та приладдя має показник 5,5 переважає експорту над імпортом. В групі "Ареометри та аналогічні плавальні інструменти, термометри, пірометри, барометри, гігрометри та психрометри, із записувальними пристроями або без, комбіновані або не комбіновані між собою поряд з незначним показником – досить вагомого значення має експортування термометрів (0,8). Прилади та апаратура для фізичних або хімічних аналізів; прилади та апаратура для визначення в'язкості, пористості, розтягу, поверхневого тиску тощо, для калориметричних, акустичних або фотометричних вимірювань; мікротомі також в основному експортуються та мають показник коефіцієнта 0,04. Збалансований рівень між експортом та імпортом належать товарам груп "Осцилоскопи, спектроаналізатори та інші прилади й апарати для вимірювання або контролю електричних величин" та "Прилади та апаратура для автоматичного регулювання або контролю" як за сукупністю, так і за високотехнологічною продукцією (0,96-0,97). Причому високотехнологічний експорт складає майже 67% та 100% до загальної структури експорту відповідно.

6. *Комп'ютерна та офісна техніка.* Коефіцієнт покриття експортом імпорту цієї групи є низьким і складає 0,082. Хоча всі групи продукції і є високотехнологічними, однак імпорту перевищує експорт в 12 разів, що свідчить про нерозвиненість виробництва продукції машинобудівної промисловості за п'ятим технологічним укладом.

Висновки та пропозиції. За результатами проведеного дослідження, можна зробити такі висновки, що за коефіцієнтом покриття експорту імпортом та вмісту високотехнологічної продукції в експорті прогресивними групами високотехнологічних товарів вітчизняних підприємств машинобудування відповідно класифікатору методики ОЕСР є "Аерокосмічна техніка" та "Неелектрична техніка". Попит на продукцію першої групи розповсюджується й на інші країни, крім країн СНД – Європи, Азії та Африки. Незважаючи на високий показник порівняння експорту та імпорту за другою групою, продукцію в основному реалізується на ринку СНД, що актуалізує питання розширення ринків збуту та адаптації продукції до міжнародних стандартів і потреб. Середній рівень та нижче середнього за коефіцієнтом покриття експортом імпорту мають продукти за групами "Електроніка та телекомунікації", "Електричні машини і устаткування та їх частини", "Наукові прилади". Однак присутня та ж проблема виробництва товарів для підприємств СНД. Доцільними для розвитку є товари радіолокаційного призначення, експортування яких в світовий простір є значним. Вираженою є проблема і орієнтації підприємств машинобудування на виробництво частин високотехнологічних товарів, а не готової продукції. Найнижчий рівень належить комп'ютерній та офісній техніці. За цією групою імпортозалежність є найвищою та потребує запровадження у виробництві зазначених високотехнологічних продуктів.

Подальші дослідження доцільно присвятити деталізації високотехнологічних товарів як перспективних та обґрунтуванню спроможності підприємств машинобудування, щодо збільшення обсягів виробництва чи освоєння.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Дикань В. В. Структурна трансформація промисловості України в бік розвитку високотехнологічного виробництва / В. В. ДИКАНЬ // Вісник НТУ «ХПІ». – 2013. – № 50 (1023). – С. 33-41
2. Сидоренко Д.О. Аналіз тенденцій розвитку внутрішнього ринку високотехнологічних товарів України / Д.О. Сидоренко // Проблеми науки. — 2012. — № 10. — С. 22-27.
3. Зубко О. Методичні підходи до визначення рівнів технологічної місткості українського експорту / О. Зубко // Товари і ринки . – 2011. – № 1. – С. 59-67
4. Балабанова Н.В. Конкурентоспроможність продукції машинобудівного комплексу України / Н.В.Балабанова // Вісник маріупольського державного університету Серія: Економіка, 2013. – Вип. 5. — С. 21-26
5. OECD Science, Technology and Industry Scoreboard 2007. Innovation and performance in the global economy. – <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/fulltext/9207081e.pdf?expires=1283854521&id=0000&accname=guest&checksum=D3AD41456FE7902B66BEEAD92B2658D1>
6. UN Classifications Registry SITC Rev.4. [Electronic resource] -- access mode: <http://unstats.un.org/unsd/cr/registry/>
7. Український класифікатор товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.min-doc.com.ua/normativy.html>
8. Форма 1-технологія // Державна служба статистики України. – Режим доступу: www.gorstat.kiev.ua/Docs/1-texn.doc
9. Експорт / імпорт товарів за країнами світу за січень-грудень 2013 року // Державна служба статистики України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

УДК 338.1

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МУНІЦИПАЛЬНИХ УТВОРЕНЬ НА ОСНОВІ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ПІДХОДУ

Бутусов О.Д., аспірант кафедри економіки підприємства Ужгородського національного університету (Україна)

Бутусов О.Д. Управління розвитком муніципальних утворень на основі організаційного підходу

У даній статті розглядається організаційний підхід до сутності та управління розвитком муніципального утворення. Сформоване визначення муніципального утворення, та обґрунтована можливість застосування організаційного підходу до управління ним. Вказано на те, що багатолітність муніципалітету розкривається саме при використанні організаційного підходу до його аналізу. Досліджено сучасний стан управління муніципальним утворенням та визначено основні проблеми в управлінні муніципалітетів в системі місцевого самоуправління. Виявлено, що сучасний стан управління можна назвати «управління функціонуванням», таким чином, управління розвитком муніципальних утворень в рамках переданих на місцевий рівень державних функцій (повноважень) не представляється можливим. Показано важливість поняття розвиток, а особливо управління ним. Дано визначення стратегічного розвитку муніципального утворення та стратегічного планування як базового елемента стратегічного управління, що сприяє швидкій його адаптації до змін зовнішнього економічного середовища.

Ключові слова: муніципальне утворення, управління розвитком, організаційний підхід, стратегічне планування

Бутусов А.Д. Управление развитием муниципальных образований на основе организационного подхода

В данной статье рассматривается организационный подход к сущности и управления развитием муниципального образования. Сформировано определение муниципального образования, и обоснована возможность применения организационного подхода к управлению им. Указано на то, что многоликость муниципалитета раскрывается именно при использовании организационного подхода к его анализу. Исследовано современное состояние управления муниципальным образованием и определены основные проблемы в управлении муниципалитетов в системе местного самоуправления. Вывявлено, что современное состояние управления можно назвать «управление функционирования», таким образом, управление развитием муниципальных образований в рамках переданных на местный уровень функций (полномочий) не представляется возможным. Показана важность понятия развитие, особенно управления им. Дано определение стратегического развития муниципального образования и стратегического планирования как базового элемента стратегического управления, которое способствует быстрой его адаптации к изменениям внешней экономической среды.

Ключевые слова: муниципальное образование, управление развитием, организационный подход, стратегическое планирование

Butusov O.D. Management of municipalities based on organizational approach

This article discusses the organizational approach to the nature and management of the development of the municipality. The current definition of the municipality, and the opportunity of applying organizational approach to management. Specified that the diversity of the municipality is revealed using organizational approach to its analysis. The current state of municipal formation and the main problem in the management of municipalities in the system of local government. Revealed that the current state management can be called "control operation" so management development within municipalities transferred to the local level of government functions (power) is not possible. Showing the importance of the concept of development, especially management. The definition of the strategic development of the municipality and strategic planning as a basic element of strategic management, which contributes to its rapid adaptation to changes in the external economic environment.

Keywords: municipality, management development, organizational approach, strategic planning

Постановка проблеми. Останнім часом дедалі більше усвідомлюється роль та важливість муніципальних утворень. Формування демократичної правової державності і соціально орієнтованої ринкової економіки неможливе без ефективного функціонування муніципальних утворень, які представляють собою особливий інститут, найбільшою мірою поєднують волю держави і інтереси населення. Звідси випливає важливість управління розвитком муніципалітетів, та пошук нових підходів щодо нього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню управлінню розвитком муніципальних утворень приділяють значну увагу такі вчені як Львів Д.С., Гранберг А.Г., Егоршин А.П. Науковці Бурдакова Г.І., та Литовченко В.В, дають визначення організаційного підходу щодо управління розвитком муніципальних утворень, розкривають троїстість сутності муніципальних утворень, вказують на важливість стратегічного управління в процесі їх розвитку.

Мета наукової статті. Метою даного дослідження є визначення сутності муніципального утворення та управління його розвитком на основі організаційного підходу. Показати важливість стратегічного управління, а особливо стратегічного планування як невід’ємної складової в управлінні розвитком муніципального утворення.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах як на регіональному, так і на муніципальному рівнях відбувається процес формування нової галузі організаційно-управлінської діяльності - стратегічного планування та управління розвитком території.

На даний час в практиці управління муніципалітетами домінує підхід, заснований на принципах місцевого самоврядування. Він полягає в делегуванні на місця державних повноважень. Однак обмежений перелік виконуваних на місцях функцій і недостатня кількість коштів місцевих бюджетів не дозволяють місцевим органам влади управляти розвитком території як центром економічного зростання